

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Давня та середньовічна історія України
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально-науковий інститут права. Кафедра історії
Розробник(и)	Нестеренко Вадим Анатолійович
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 1-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг навчальної дисципліни становить 5 кредитів ЄКТС, 150 годин, з яких _
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Історія"
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови для вивчення відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Мета даної дисципліни полягає в тому, щоб показати зародження людської цивілізації на території України, заняття, форми об'єднання давніх людей на українських землях, а також заселення Півдня України кочовиками та їх місце в історичному розвитку українських земель; передумови і процес утворення держави у східних слов'ян, соціально-економічний і політичний розвиток Галицько-Волинської держави.

4. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1 Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.
Тема 2 Первісні люди на території України Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.
Тема 3 Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е. Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кімерійці. Скіфи. Сармати.

Тема 4 Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.
Тема 5 Ранні слов'яни на території України Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.
Тема 6 Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі. Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Утворення держави з центром в Києві. Теорії походження держави на Русі. Назва «Русь».
Тема 7 Київська Русь за перших князів Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.
Тема 8 Київська Русь в період розквіту (кін. X - поч. XI ст.) Внутрішня і зовнішня політика Володимира Великого. Діяльність Ярослава Мудрого.
Тема 9 Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст. Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича.
Тема 10 Державно-правовий устрій Русі Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд.
Тема 11 Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.
Тема 12 Інші українські землі у XII-поч. XIV ст. Київська земля. Переяславщина. Чернігово-Северщина в добу політичної роздробленості. Українські землі у XII-XIV ст. в складі Угорщини, Молдови. Північне Причорномор'я та Крим.
Тема 13 Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі Завойовницька політика Чингізидів. Битва на Калці. Підкорення Північно-Східних князівств. Підкорення монголами Південно-Західних земель Русі. Взаємини з Ордою.
Тема 14 Культура часів Київської Русі Вірування, традиції та побут язичницької Русі. Християнізація східних слов'ян. Писемність, література, освіта на Русі. Архітектура, живопис, музика.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1	Знати основні етапи історичного розвитку Античного світу.
-----	---

РН2	Виявляти, опрацьовувати й самостійно аналізувати джерела інформації, що стосуються цього періоду.
РН3	Визначати специфіку політичного, суспільно-економічного й етнокультурного розвитку у добу Античності.

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 032 Історія та археологія:

ПР1	СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
ПР2	СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
ПР3	СК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ПР4	ПРН1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.
ПР5	ПРН2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.
ПР6	ПРН3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.
ПР7	ПРН5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.
ПР8	ПРН12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій та спільнот.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу	
Лк1 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна)	Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.
С31 "Вступ. Теоретико-методологічні засади курсу" (денна)	Предмет, завдання, функції та методологія курсу. Джерела вивчення й історіографія історії України. Періодизація Всесвітньої історії й історії України.
Тема 2. Первісні люди на території України	
Лк2 "Первісні люди на території України" (денна)	Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.

C32 "Первісні люди на території України" (денна) Заселення території України в добу раннього палеоліту. Формування родового ладу в пізньопалеолітичну добу. Первісне суспільство в добу мезоліту та неоліту. Енеоліт. Трипільська культура.
Тема 3. Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е.
Лк3 "Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е." (денна) Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кімерійці. Скіфи. Сармати.
C33 "Кочові народи Північного Причорномор'я у I тис. до н.е." (денна) Доба бронзи на території України. Населення території України раннього залізного віку. Кімерійці. Скіфи. Сармати.
Тема 4. Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму
Лк4 "Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму" (денна) Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.
C34 "Античні міста-держави у Північному Причорномор'ї і Криму" (денна) Велика грецька колонізація. Поява перших поселень в Північному Причорномор'ї. Ольвія. Херсонес. Пантікапей. Боспорське царство.
Тема 5. Ранні слов'яни на території України
Лк5 "Ранні слов'яни на території України" (денна) Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.
C35 "Ранні слов'яни на території України" (денна) Проблема походження слов'ян. Найдавніші джерела. Анти, склавіни. Велике розселення слов'ян. Неслов'янські народи на території України в I тис. н.е. Велике переселення народів.
Тема 6. Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі
Лк6 "Джерела з історії Київської Русі" (денна) Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі.
Лк7 "Державотворчий процес у східних слов'ян" (денна) Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Утворення держави з центром в Києві. Теорії походження держави на Русі. Назва «Русь».
C36 "Джерельна база та історіографія Київської Русі" (денна) Характеристика джерельної бази історії Київської Русі. Літописання. «Повість минулих літ» як джерело з історії Русі. Проблема походження назви «Русь» в історіографії. Теорії походження державності на Русі.

C37 "Державотворчий процес у східних слов'ян. Виникнення Київської Русі" (денна) Суспільно-економічний розвиток східних слов'ян у VI-IX ст. Племінні княжіння у IX ст. «Куявія», «Славія», «Артанія». Утворення держави з центром в Києві. Діяльність Аскольда і Діра.
Тема 7. Київська Русь за перших князів
Лк8 "Київська Русь за перших князів" (денна) Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.
C38 "Київська Русь за перших князів" (денна) Діяльність Олега. Внутрішня і зовнішня політика Ігоря. Правління княгині Ольги. Війни Святослава.
Тема 8. Київська Русь в період розквіту (кін. X - поч. XI ст.)
Лк9 "Київська Русь за Володимира Великого" (денна) Боротьба за владу між синами Святослава. Внутрішня і зовнішня політика Володимира Великого.
Лк10 "Діяльність Ярослава Мудрого" (денна) Боротьба за владу між синами Володимира. Святополк Окаянний. Внутрішня і зовнішня політика Ярослава Мудрого.
C39 "Київська Русь за Володимира Великого" (денна) Боротьба за владу між синами Святослава. Захоплення влади Володимиром. Внутрішня політика. Зміцнення держави. Релігійні реформи. Зовнішньополітичні заходи.
C310 "Київська Русь за Ярослава Мудрого" (денна) Боротьба за владу між синами Володимира. Захоплення влади Ярославом. Внутрішня політика Ярослава. Зовнішньополітична діяльність Ярослава Мудрого. «Шлюбна дипломатія».
Тема 9. Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст.
Лк11 "Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст." (денна) Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича.
C311 "Русь у др. пол. XI – першій третині XII ст." (денна) Триумвірат Ярославичів. Посилення децентралізації у др. пол. XI ст. Зміцнення держави за Володимира Мономаха і Мстислава Володимировича.
Тема 10. Державно-правовий устрій Русі
Лк12 "Державно-правовий устрій Русі" (денна) Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд.
C312 "Державно-правовий устрій Русі" (денна) Державний устрій. Еволюція суспільних відносин. Право та суд.

Тема 11. Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство	
Лк13 "Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство" (денна)	Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.
С313 "Період феодальної роздробленості. Галицько-Волинське князівство" (денна)	Причини і характер феодальної роздробленості. Галичина і Волинь до об'єднання. Утворення єдиної держави. Діяльність Романа Мстиславича та Данила Романовича. Діяльність наступників Данила у др. пол. XIII- перш. пол. XIV ст.
Тема 12. Інші українські землі у XII-поч. XIV ст.	
Лк14 "Інші українські землі у XII-поч. XIV ст." (денна)	Київська земля. Переяславщина. Чернігово-Северщина в добу політичної роздробленості. Українські землі у XII-XIV ст. в складі Угорщини, Молдови. Північне Причорномор'я та Крим.
С314 "Інші українські землі у XII-XIV ст." (денна)	Київська земля. Переяславщина. Чернігово-Северщина в добу політичної роздробленості. Українські землі у XIII-XIV ст. в складі Угорщини, Молдови. Північне Причорномор'я та Крим.
Тема 13. Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі	
Лк15 "Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі" (денна)	Завойовницька політика Чингізидів. Битва на Калці. Підкорення Північно-Східних князівств. Підкорення монголами Південно-Західних земель Русі. Взаємини з Ордою.
С315 "Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі" (денна)	Завойовницька політика Чингізидів. Битва на Калці. Підкорення Північно-Східних князівств. Підкорення монголами Південно-Західних земель Русі. Взаємини з Ордою.
Тема 14. Культура часів Київської Русі	
Лк16 "Культура часів Київської Русі" (денна)	Вірування, традиції та побут язичницької Русі. Християнізація східних слов'ян. Писемність, література, освіта на Русі. Архітектура, живопис, музика.
С316 "Культура часів Київської Русі" (денна)	Вірування, традиції та побут язичницької Русі. Християнізація східних слов'ян. Писемність, література, освіта на Русі. Архітектура, живопис, музика.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Підготовка до семінарського заняття
НД2	Підготовка до поточного та підсумкового контролю
НД3	Конспектування
НД4	Написання контрольної роботи

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Лекція з використанням мультимедіа
МН2	Семінарське заняття
МН3	Написання контрольної роботи

Лекції надають студентам теоретичну основу знань з історії Античності. Лекції доповнюються семінарськими заняттями, що дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практичних прикладах. Демонстрація презентацій передбачає візуалізувати й краще сприймати навальний матеріал. Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, семінарських занять, а також робота над контрольною роботою. Під час підготовки останньої студенти розвиватимуть навички критичного та аналітичного мислення, синтезу навчальної теорії та практичних дій.

Здатність критично усвідомлювати взаємозв'язок між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
5 (відмінно)	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	A	$90 \leq RD \leq 100$
4 (добре)	Вище середнього рівня з кількома помилками	B	$82 \leq RD < 89$
4 (добре)	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	C	$74 \leq RD < 81$
3 (задовільно)	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	$64 \leq RD < 73$
3 (задовільно)	Виконання задовольняє мінімальні критерії	E	$60 \leq RD < 63$
2 (незадовільно)	Можливе повторне складання	FX	$35 \leq RD < 59$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Робота студента на семінарських заняттях (доповідь, доповнення, рецензування тощо) 50 балів
МФО2	Перевірка та оцінювання контрольної роботи 10 балів

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Диференційований залік 40 балів
------	---------------------------------

Контрольні заходи:

Контрольні заходи в особливому випадку:

2-й семестр	100 балів
МСО1. Диференційований залік 40 балів	100
	100

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди
ЗН2	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН3	Інтернетресурси

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Бакалець О.А. Історія України: Навч. посібник. Львів, Магнолія, 2019. 576 с.
2	Комаринська З. М. Історія України : навч. посіб. / З. М. Комаринська. – Львів : Магнолія 2020. – 456 с.
3	Історія України: Навчальний посібник / Бойко О.Д. - К.: Академвидав, 2018.- 686 с.
Допоміжна література	
4	Білоцерківський, В. Я. Історія України: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2007.
5	Борисенко В. Й. Курс української історії: 3 найдавніших часів до XX століття.: Навч. посібник. К.: Либідь, 1996, 1998. 616 с.
6	Грушевський, М. С. Історія України-Руси: в 11-ти т., 12-ти кн. Т.1 : До початку XI віка. К.: Наук.думка, 1994.
7	Давня історія України: навч. посіб.: в 2-х кн. Кн.2 / П.П. Толочко, Д.Н. Козак, С.Д. Крижицький та ін. К. : Либідь, 1995. 224 с.
8	Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів / [За заг. ред. А. П. Коцура, Н. В. Терес]. Київ–Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. 1100 с.
9	Наукові збірники та журнали